

CITACŇNÍ KURZ

pro studenty a učiitele středních škol

4

JAK FUNGUJÍ CITACE

základní pravidla citování

CO JE CITOVÁNÍ?

Citování je součástí jakéhokoli odborného textu, který vytváříte.

Smyslem citování je použití cizích myšlenek či jiných částí textu (např. obrázků, grafů, tabulek apod.) ve vlastním odborném textu k jeho dokreslení či obohacení.

Základní pojmy

Citát

Doslovné převzetí části textu z daného zdroje.

Parafráze

Vyjádření myšlenky jiného autora **vlastními slovy**.

Citace v textu

Zkrácená citace uváděná hned za citovanou pasáží.

Bibliografická citace

Úplná citace obsahuje všechny údaje pro nalezení dokumentu.

CITÁT (PŘÍMÁ CITACE)

Jde o doslovné převzetí části textu z daného zdroje. Vždy je uvedený v uvozovkách a obvykle bývá zapsaný kurzívou.

Za citátem následuje odkaz na zdroj, ze kterého citovaná pasáž pochází. Citát se používá zejména k vyjádření nějaké stěžejní důležité myšlenky či definice, anebo pokud autor potřebuje své myšlenky opřít o určitou autoritu.

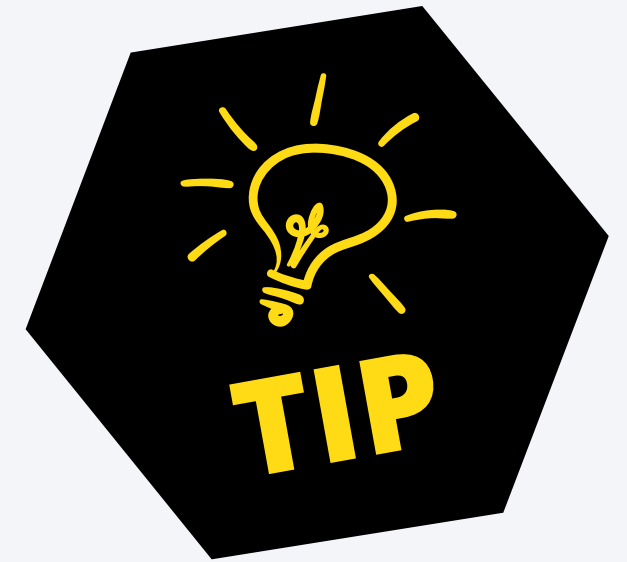
Příklad citátu:

„Pokud použijete cokoliv ze zdroje slovo od slova, jedná se o přímou citaci. V tomto případě je vaší povinností tuto skutečnost uvést, což se děje pomocí označení přímo citovaného textu do uvozovek.“

(Zbíral, 2009, s. 17)

CITÁT A CIZÍ JAZYKY

aneb jsou překlady taky citáty?

Pokud překládáte text z cizího jazyka do češtiny, popř. jiného jazyka, a tento text následně v přesném znění citujete, taktéž se jedná o citát a nesmíte tedy zapomenout na uvozovky a kurzívu. Do závorky tedy musíte uvést zkrácenou citaci (odkaz na zdroj, odkud citát pochází).

2

PARAFRÁZE (NEPŘÍMÁ CITACE)

Jde o vyjádření myšlenky jiného autora vlastními slovy.

Takto vypadá příklad nepřímé citace. Všimněte si, že se zde nepíší žádné uvozovky a text není nijak striktně oddělen nebo typograficky zvýrazněn od ostatního textu. Jen za posledním znakem parafráze se musí vložit odkaz na použitou literaturu, a to včetně čísla strany.

Příklad citátu:

Autor se ve své knize také zmiňuje o tom, co je nepřímá citace. Jedná se tedy o část textu, který vyjádříme vlastními slovy, ale obsah sdělení musí zůstat stejný. Tento úkon lze též nazvat parafrázování. Jakmile použijete parafrázi, tak vždy musíte transformovaný text citovat, aby nedocházelo k plagiátorství. (Zbíral, 2009, s. 17)

3

SEKUNDÁRNÍ CITACE (CITACE CITACE)

Jde o situaci, kdy myšlenku nepřebereme z původního (primárního) zdroje, ale dočetli jsme se o ní jinde.

Pokud je to možné, je lepší se sekundární citaci vyhnout a snažit se dohledat primární zdroj. Nikdy si totiž nemůžeme být jistí, zda autor původní text nevytrhl z kontextu nebo jej jinak neupravil pro své potřeby. V případě, že původní zdroj není k dispozici, měl by autor přiznat jak zdroj, ze kterého přebírá informaci, tak i zdroj původní.

Schéma zápisu sekundární citace v textu:

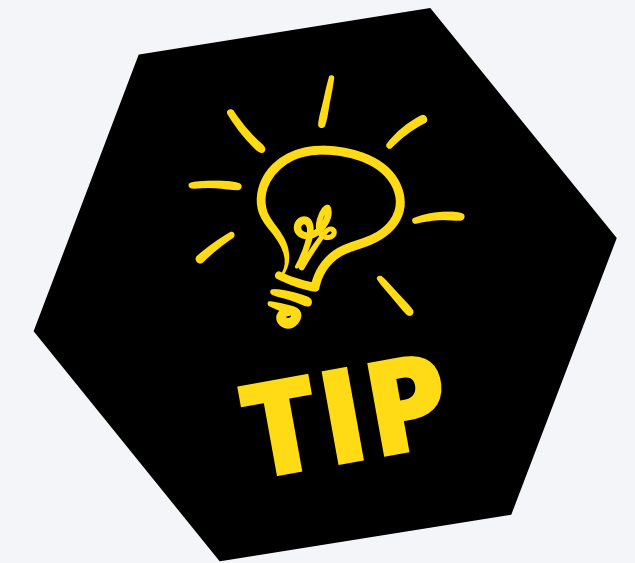
(Příjmení, rok, cit. podle: Příjmení, rok)

Příklad sekundární citace v soupisu použité literatury:

Citace primárního zdroje. Citováno podle: Citace sekundárního zdroje.

CO ZNAMENÁ IN:

aneb příklady zápisu sekundárních citací

V zápisu sekundárních citací lze uvést výraz citováno podle nebo kratší varianta In:. In znamená v angličtině "v/uvnitř". Vždy v citacích používejte pouze jednu variantu.

Příklady zápisu sekundární citace v textu:

(Nakonečný, 1998, cit. podle Lechta, 2004)

(Nakonečný, 1998, In: Lechta, 2004)

Příklad sekundární citace v soupisu použité literatury:

NAKONEČNÝ, Milan. *Základy psychologie osobnosti*. Vyd.1. Praha: Academia, 1998.

ISBN 80-200-0689-3. Cit. podle: LECHTA, Viktor. *Koktavost: komplexní přístup*. Praha:

Portál, 2004. ISBN 80-7178-867-8.

4

CITACE V TEXTU

Jde o zkrácenou bibliografickou citaci, která se umísťuje přímo za citovaný text. Někdy se proto označuje jako odkaz nebo bibliografický odkaz.

Existují tři nejběžnější způsoby odkazování:

AUTOR-DATUM

Do závorky vkládáme příjmení autora, rok vydání a stranu. Někdy se označuje jako harvardský styl.

ČÍSELNÉ ODKAZY

Citace číslujeme a jejich čísla pak používáme u citací v textu. Čísla lze umístit do závorek.

POZNÁMKY POD ČAROU

V textovém editoru u citace vložíme poznámku pod čarou a dole na stránce vložíme zkrácenou citaci.

5

BIBLIOGRAFICKÁ CITACE

V bibliografické citaci se uvádí všechny údaje potřebné ke správné identifikaci citovaného dokumentu.

Jedná se především o jméno a příjmení autora, název díla, vydání, nakladatelské údaje, rok nebo celé datum vydání, dostupnost apod. Výslednou podobu citace pak určuje použitý citační styl, který definuje způsob zápisu údajů a použití interpunkce. Bibliografickou citaci naleznete v seznamu použité literatury na konci textu.

Příklad bibliografické citace knihy:

LIŠKA, Vladimír. *Relikviář svatého Maura: po stopách objevu století*. Praha: XYZ, 2021. ISBN 978-80-7597-942-1.

AUTOR-DATUM

„Bibliografické manažery je podchytí a dávají uživatelům jednoduchou možnost převést nashromážděné záznamy do potřebného formátu. Na trhu se v tomto směru objevují jak placené manažery, tak nástroje, které jsou dostupné zdarma.“ (Fabián, 2012, s. 166)

Seznam použité literatury:

FABIÁN, Ondřej, 2012. *Elektronické informační zdroje* [online]. Brno: Centrum NAKLIV [cit. 2021-01-08]. Dostupné z: <https://www.pablikado.cz/dokument/elektronicke-informacni-zdroje>

ČÍSLOVÁNÍ

“Systemy přinášející široké spektrum aktuálních údajů o zemích a regionech světa patří mezi exemplární příklady faktografických databází. Kromě základních informací týkajících se rozlohy nebo počtu obyvatel bývají velmi často k dispozici rovněž nejrůznější ekonomické nebo sociologické ukazatele.” [36]

Seznam použité literatury:

[36] FABIÁN, Ondřej. *Elektronické informační zdroje* [online]. Brno: Centrum NAKLIV, 2012 [cit. 2021-01-08]. Dostupné z: <https://www.pablikado.cz/dokument/elektronicke-informacni-zdroje>

POZNÁMKY POD ČAROU

“Rešeršní služby mají ve své nabídce povětšinou knihovny a další informační instituce. V převážné míře bývají tyto služby zpoplatněny.”³⁵

Poznámka pod čarou na konci stránky:

³⁵ FABIÁN, Ondřej. *Elektronické informační zdroje*, s. 88.

Seznam použité literatury:

FABIÁN, Ondřej. *Elektronické informační zdroje* [online]. Brno: Centrum NAKLIV, 2012 [cit. 2021-01-08]. Dostupné z: <https://www.pablikado.cz/dokument/elektronicke-informacni-zdroje>

6

CITAČNÍ STYLY

Tvorba bibliografických citací se jako mnoho dalších věcí v běžném životě řídí pravidly. Způsob, jak je tvořit, určují pravidla jednotlivých citačních stylů.

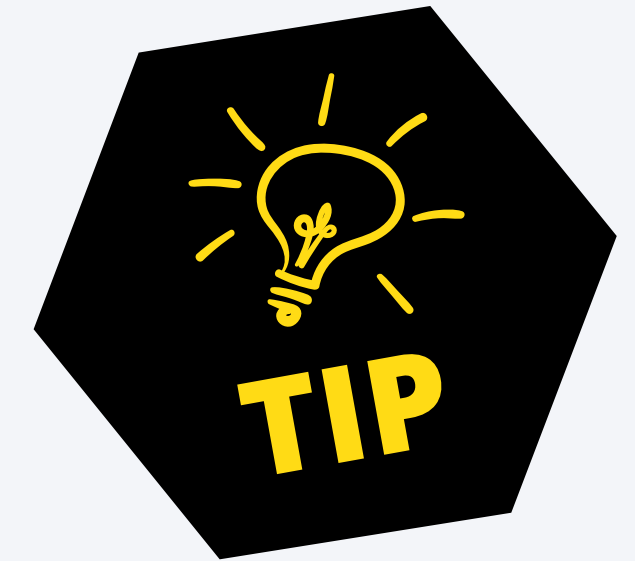
Může vás napadnout otázka, kolik vůbec existuje citačních stylů? Každý obor, odborný časopis či instituce si může vytvořit vlastní citační pravidla tak, aby vyhovovala právě jejich potřebám. Proto jich existují tisíce.

V českém prostředí se k nejrozšířenějším stylům řadí ČSN ISO 690, což je česká verze mezinárodní normy ISO 690. Jedná se o univerzální citační styl, který má jednoduchá pravidla a lze jej využít napříč obory. Avšak právě univerzálnost v sobě skrývá úskalí při citování velmi specifických druhů dokumentů.

Z dalších stylů lze jmenovat styly APA, MLA, CSE, Chicago, Turabian atd.

NORMA ČSN ISO 690

a kde ji získat

Současná česká verze mezinárodní normy vydaná Českým úřadem pro normalizaci, metrologii a státní zkušebnictví v Praze je platná od dubna 2011. V roce 2022 by měla být vydána nová verze této normy.

Normu je možné si koupit v tištěné i elektronické podobě. Na internetu můžete vyhledat mnoho návodů a interpretací různých verzí normy, v nichž se pravidla a ukázky citací mohou lišit od té aktuálně platné. Proto si dejte pozor, z jakého zdroje při tvorbě citací vycházíte. Doporučit můžeme interpretaci normy komentovanou sedmi největšími českými odborníky na citování. K dispozici je na adrese: <https://www.citace.com/CSN-ISO-690.pdf>. Kvalitním zdrojem informací je také citační blog (<https://www.citace.com/blog>).

Úkol 1

Zadání úkolu:

Na následující straně spojte pojem a definici, které k sobě patří.

Úkol 1

Spojte dvojice, které k sobě patří.

Citát

Zkrácená bibliografická citace za převzatým textem. Slouží k propojení citovaného textu s údaji o zdrojovém dokumentu uvedeném v seznamu použité literatury.

1

Parafráze

Formalizované údaje o dokumentu, které autor použil při tvorbě své práce. Obsahuje údaje, které jsou potřebné k vyhledání dokumentu. Obvykle se používá v soupisu použité literatury

2

Citace v textu

Vyjádření cizí myšlenky vlastními slovy. Dbáme na její přesné vyjádření. Text není nijak zvýrazněn, ale na konec převzaté myšlenky vkládáme odkaz na záznam v soupisu použité literatury.

3

Bibliografická citace

Doslovné převzetí textu od jiného autora. Bývá obvykle zvýrazněn uvozovkami a kurzívou a je doplněn odkazem na záznam v soupisu použité literatury.

4

Úkol 1

Spojte dvojice, které k sobě patří.

Citační etika

Dílo nebo část díla cizího autora, které vydává autor textu za vlastní.

5

Plagiát

Myšlenky všeobecně známé v dané komunitě, pro kterou text vzniká. Jsou snadno ověřitelné v encyklopediích nebo učebnicích a obvykle nezpochybnitelné.

6

Citační styl

Pravidla citování ve vědecké komunikaci.

7

Obecně známé informace

Soubor pravidel podle kterých se tvoří bibliografické citace a odkazy v textu.

8

Řešení

K pojmům jsme přiřadili čísla definic.

Citát

4

Citační etika

7

Parafráze

3

Plagiát

5

Citace v textu

1

Citační styl

8

Bibliografická
citace

2

Obecně známé
informace

6

Úkol 2

Zadání úkolu:

V textu vyznačte přímou citaci (citát), nepřímou citaci (parafrázi), sekundární citaci (citace citace).

TIP: Stáhněte si text v PDF z rozhraní kurzu a vytiskněte si ho. Pro každý typ použijte jinou barvu.
Vyznačené pasáže pak najdete v souboru řešení.

Řešení

Označili jste je správně? Projděte si správné řešení.

Text pochází z: KLENKOVÁ, Jiřina. *Logopedie: narušení komunikační schopnosti, logopedická prevence, logopedická intervence v ČR, příklady z praxe*. Praha: Grada, 2006, s. 12-13. ISBN 978-802-4711-102.

Lechta (1990, s. 15) popsal vědní obor následovně: „Logopedie je speciálně-pedagogická věda. Zabývá se výchovou osob s narušenou komunikační schopností a prevencí tohoto narušení. Logopedie zkoumá narušení komunikační schopnosti z aspektu příčin, průběhu, frekvence výskytu, následků, možností diagnostikování, odstraňování, prevence, určování prognózy. Zkoumá i možnosti rozvíjení komunikační schopnosti jako takové (u tzv. intaktní populace).“ V roce 2002 však podle Lechty (2002, s. 11) „... definujeme logopedii jako vědní obor interdisciplinárního charakteru, jehož předmětem jsou zákonitosti vzniku, eliminování a prevence narušené komunikační schopnosti. Logopedie v moderním chápání je vědou zkoumající narušenou komunikační schopnost z hlediska jejích příčin, projevů, následků, možností diagnostiky, terapie i prevence.“

Současná logopedie se neorientuje pouze na osoby v dětském věku, jak se mylně mnohdy široká veřejnost domnívá, ale logopedie se zabývá problematikou narušené komunikační schopnosti u osob všech věkových kategorií - dětí, adolescentů, dospělých i lidí ve stáří.

Současná logopedie se neorientuje pouze na osoby v dětském věku, jak se mylně mnohdy široká veřejnost domnívá, ale logopedie se zabývá problematikou narušené komunikační schopnosti u osob všech věkových kategorií - dětí, adolescentů, dospělých i lidí ve stáří.

Všechny uvedené definice ukazují, jak je různorodý pohled na problematiku a jak je obtížné vymezit logopedii jako vědní disciplínu. V různých zemích je zařazována do systému věd odlišně. V počátcích formování oboru měli výrazný vliv lékaři (u nás např. Seeman, Sovák, Mašura, Lesný), později i odborníci oborů nemedicínských (např. Kábele, Gaňo, Veselý).

Řešení

Označili jste je správně? Projděte si správné řešení.

Ve druhé polovině minulého století to byl vliv jazykovědců (např. Janota, Liška, Ohnesorg). **V současnosti podle Lechty (2003) logopedie osciluje mezi více vědními disciplínami – jedná se o speciální pedagogiku, medicínu, psychologii a jazykovědu.**

Logopedie je u nás tradičně součástí speciální pedagogiky a má těsný vztah k obecné pedagogice i k ostatním oborům speciální pedagogiky - surdopedii, somatopedii, psychopedii i oftalmopedii, neboť u všech jedinců s různým postižením, ať již tělesným, mentálním či smyslovým (hovoříme o osobách se speciálními vzdělávacími potřebami) se projevuje ve větší nebo menší míře narušení komunikační schopnosti. Logopedie se zabývá patologickou stránkou komunikačního procesu; to určuje její vztah k ostatním oborům. Z oborů medicíny jsou to pediatrie, foniatrie, otorinolaryngologie, stomatologie, plastická chirurgie, ortodoncie, neurologie, neurochirurgie, psychiatrie, z oborů psychologie - vývojová psychologie, patopsychologie, dále jazykovědní obory - fonetika, fonologie. Stále důležitějšími se stávají poznatky z neurolingvistiky, psycholingvistiky, genetiky, informatiky, kybernetiky, právních věd apod. Například ve Francii se logopedie studuje na lékařských fakultách, ve Švýcarsku na různých univerzitách v rámci studia psychologie nebo lingvistiky, v Polsku je někdy logopedie chápána jako aplikovaná fonetika. **Zakladatel naší logopedie Sovák společně s německým Beckerem (v publikaci Lehrbuch der Logopädie, 1983) považují logopedii za průřezovou disciplínu a kladou ji na průsečík mezi medicínou a pedagogikou.**

Aplikujeme-li model třídění jednotlivých vědních oborů podle Nakonečného (1998, In: Lechta, 2004), bude logopedie interdisciplinární vědní obor, situovaný mezi přírodně-společenské (kam řadí psychologii) a empiricko-normativní vědy (kam podle autora patří pedagogika, etika, estetika). **Takto je také chápán obor logopedie v německé odborné literatuře Grohnfeldtem (1990, 2000).**

parafráze

parafráze

sekundární citace

Řešení

Označili jste je správně? Projděte si správné řešení.

U nás potvrzuje ve svých odborných pracích například Peutelschmiedová (2001, s. 5), že definovat logopedii je dosti obtížné. Zkoumajíc současné snahy mnoha autorů vymezit moderní logopedii, cituje autorka Synka, průkopníka logopedie na Moravě ve 30. letech minulého století: „Logopedie jest soubor nauk, které si všímají všech složek lidské řeči a všemi prostředky pečují o její zdokonalení, zušlechtění, zkrátka o její kulturu.“ Takovéto chápání logopedie je zcela současné a moderní i přesto, že vzniklo v první polovině minulého století.

Logopedii nelze chápat v rámci prakticistického trendu jen jako nějaký návod na odstranění vad a poruch řeči, který nám v oblasti terapie nabízí konkrétní instrukce na eliminování jednotlivých druhů narušené komunikační schopnosti bez toho, aby bylo potřeba uvažovat v širších východiscích či principech jejich efektivní aplikace (Lechta, 2002).

Stoupenci emancipačního trendu na logopedii pohlížejí jako na emancipující se mladou vědu se svými právy (např. právo na rovnocenné postavení v rámci interdisciplinární, transdisciplinární kooperace), ale také povinnostmi (např. budovat svůj terminologický, metodologický aparát, permanentně precizovat svoje postavení v systému věd apod.). Dle Lechty je zjevné, že pouze prosazení emancipačního trendu může dnes i v budoucnu zabezpečit logopedii v rámci jejích interdisciplinárních vztahů rovnocenné postavení mezi hraničními vědními obory. Emancipační trend neznamena popření a vymizení interdisciplinárních vztahů.

parafráze

sekundární citace

parafráze

parafráze

Úkol 3

Zadání úkolu:

Z úryvku následujícího textu vytvořte parafrázi.

Úkol 3

Z úryvku následujícího textu vytvořte parafrázi.

Text pochází z: KUČA, Karel, 2000. *Brno: vývoj města, předměstí a připojených vesnic*. Praha: Baset, s. 82. ISBN 8086223116.

Nebývalé rozšíření brněnské předměstské zóny v poslední čtvrtině 18. století mělo základ v počáteční fázi industrializace Brna, jejíž základy lze sledovat od poloviny 18. století, kdy v Brně vznikalo manufakturní kolegium, byla zde zřízena Půjčovní banka, burza a povoleny dva trhy na vlnu. Tradiční brněnské soukenictví začalo překonávat cechovní omezení a vyvíjet se v kapitalistickém duchu. Již koncem roku 1763 byla na Velkou Novou Ulici přestěhována kladrubská manufaktura, otevřená původně roku 1749 v Jihlavě. Současně byla v Brně založena i manufaktura na výrobu plyše a cajků, která však již na počátku 70. let zanikla. Ke kladrubské manufaktuře roku 1779 patřily budovy na Švábce, Křenové a Velké Nové Ulici, barvírny na Křenové a valchy na Radlase a v Husovicích. Roku 1781 manufakturu získal Johann Leopold Köffiller a za pomoci specialistů z ciziny i domácích soukenických mistrů ji brzy proměnil ve velmi prosperující podnik, v němž po několika letech pracovalo 120 stavů a více než 2000 lidí. Podnik ovšem počátkem 90. let zanikl v důsledku ztráty tureckých odbytišť, zadlužení a konkurence nových manufaktur z 80. let. Objekty na Velké Nové Ulici získal Heinrich Schmal. Roku 1764 byla na Velké Nové ulici založena i Tabáková pachtovní společnost.

Vytvořili jste správně parafrázi?

Takto nějak může vypadat parafráze. Nezapomeňte na citaci v textu a následně uvést zdroj v soupisu použité literatury v závěru práce:

Velké rozšíření brněnského předměstí má základ v polovině 18. století, kdy vzniklo manufakturní kolegium, byla zřízena Půjčovní banka, burza a dva trhy na vlnu. Dalším impulzem se do Brna přestěhovala soukenická kladrubská manufaktura, která zažila vrchol v 80. letech pod vedením Johanna Leopolda Köffillera. Podnik však začátkem 90. let zanikl vinou ztráty odbytišť a dluhů. (Kuča, 2000, s. 82)

Použitá literatura:

KUČA, Karel, 2000. *Brno: vývoj města, předměstí a připojených vesnic*. Praha: Baset. ISBN 8086223116.

Pamatujte si

1

**CIZÍ TEXTY
PŘEBÍRÁME JAKO
CITÁTY NEBO
PARAFRÁZE**

2

**CITOVAT LZE DLE
NORMY ČSN ISO
690 NEBO JINÉHO
CITAČNÍHO STYLU**

3

**POUŽÍVEJTE VŽDY
JEN JEDEN CITAČNÍ
STYL VE SVÉM
ODBORNÉM TEXTU**
